

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas
Propagandos ir cenzūros tyrimai	Komunikacija ir informacija S 008	Komunikacijos

Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius
paskaitos		konsultacijos	2 ECTS
individualus	5 ECTS	seminarai	

Dalyko anotacija
<p>Dalyko tikslas: gilinti žinias apie propagandos ir cenzūros tyrimų problematiką, teorines prieigas ir metodologiją, ugdyti gebėjimus vykdyti propagandos raidos, prevencinės ir paskesniosios cenzūros, propagandos kampanijų analizės tyrimus taikant komunikacijos ir informacijos bei tarpdalykinius metodus.</p> <p>Dalyko turinys: propagandos apibrėžimas ir tikslai (politiniai, ekonominiai, religiniai-etiniai, diplomatiniai-militaristiniai ir kt.). Propaganda kaip sistemiškas siekimas manipuluoti žinojimu ir nukreipti elgesį siekiant strateginių tikslų (G. Jowett ir V. O'Donnell). Informacija, komunikacija ir propaganda. Propaganda ir prevencinė bei represinė (paskesnioji) cenzūra. Propagandinė manipuliacija literatūroje ir mene. Propaganda ir masinės komunikacijos priemonės bei institucijos (spauda, kinas, radijas, televizija, telefonas, internetas, socialiniai tinklai). Emocionali ir racionali propaganda. Žodis, vizualinė technika ir vaizdiniai. Archetipai, politiniai mitai ir stereotipai.</p> <p>Teoriniai propagandos analizės aspektai ir modeliai. Propagandos koncepcijos kilmė ir istoriografinių nuostatų kaita XX–XXI amžių sandūroje. Cenzūros tyrimo metodai (kontrolės institucijų dokumentų, leidybos sistemos ir produkcijos analizė). Propagandos tyrimo metodologija (atvejo konteksto analizė, darbotvarkės nustatymas ir kt.). Propagandinės kampanijos elementai: pranešimų turinys, masinių komunikacijų poveikis ir auditorija. Proaktyvios ir reaktyvios informacinės veikos. Nuomonių lyderiai. Juodoji, pilkoji ir baltoji propaganda. Parengiamosios propagandos modelis. Valdžia ir politinė galia kaip propagandos šaltinis. Propagandos siuntėjo problema ir atpažinimo technikos. Propagandos poveikio analizė.</p> <p>Propaganda ankstyvosiose civilizacijose ir antikoje. Propaganda viduramžiais, renesanso epochoje ir naujaisiais amžiais. Cenzūros sistema Europoje atsiradus spaudai ir prasidėjus masinės komunikacijos erai. <i>Index librorum prohibitorum</i> ir kiti cenzūros instrumentai. Propaganda ir cenzūra religinių karų, revoliucijų ir pasaulinių karų laikotarpiais. Informacijos ir propagandos modeliai, spaudos laisvė ir kontrolė Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, Rusijos imperijoje, tarpukario ir sovietinėje Lietuvoje. Propaganda ir autoritarizmo ir totalitarizmo sąlygomis. Moralinės, karinės, politinės, religinės ir korporacinės cenzūros apraiškos. Autocenzūra ir ideologinė cenzūra. Informaciniai karai globalioje civilizacijoje. Informacinio karo koncepcijos.</p> <p>Studijų metodai: individualios konsultacijos, šaltinių ir literatūros studijos.</p> <p>Vertinimo ir atsiskaitymo metodai: egzaminas žodžiu ir raštu, tarpinis atsiskaitymas – referatas suderinta ir disertacijos problematiką atspindinčia tematika.</p>
Pagrindinė literatūra

Bernays, E. (2021). <i>Propaganda</i> (N. Norkūnienė, vert.). Kitos knygos.
Denisenko, V. (2020). Threats of propaganda and the information war on Lithuanian security. In I. Matonytė, G. Česnakas, & N. Statkus (Eds.), <i>Lithuania in the global context: National security and defence policy dilemmas</i> (pp. 235–248). Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
Ellul, J. (1973). <i>Propaganda: The formation of men's attitudes</i> (Reprint ed.). Vintage Books.
Girardet, R. (2007). <i>Politiniai mitai ir mitologijos</i> . Apostrofa.
Heath, D. (2019). Obscenity, censorship, and modernity. In S. Eliot & J. Rose (Eds.), <i>A companion to the history of the book</i> (2nd ed., pp. 801–813). Wiley-Blackwell.
Hench, J. B. (2010). <i>Books as weapons: Propaganda, publishing, and the battle for global markets in the era of World War II</i> (1st ed.). Cornell University Press.
Jowett, G., & O'Donnell, V. (2012). <i>Propaganda and persuasion</i> (5th ed.). SAGE Publications. https://hiddenhistorycenter.org/wp-content/uploads/2016/10/PropagandaPersuasion2012.pdf
Maliukevičius, N. (2002). <i>Informacinio karo koncepcija: JAV ir Rusijos požiūriai</i> . Eugrimas.
Maliukevičius, N. (2008). <i>Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje</i> . Vilniaus universiteto leidykla.
Martišius, M. (2010). <i>(Ne)akivaizdus karas – informacinio karo studija: Monografija</i> . Versus Aureus
Martišius, M. (2012). Užsienio naujienos ir baltoji propaganda. Iš G. Čiužaitė, A. Gudauskas, D. Jastramskis, A. Juodytė, M. Martišius, J. Mažylė, Ž. Pečiulis, & R. Sakadolskis, <i>Medijos, žiniasklaida, žurnalistika tradicinėje ir tinklaveikos visuomenėje: Kolektyvinė monografija</i> . Vilniaus universiteto leidykla.
Martišius, M. (2020). Vejantis nuvažiuojantį atgimimo traukinį: LTV istoriniais lūžio metais. Iš A. Mikonis-Railienė, R. Šukaitytė, M. Martišius, & R. Stonytė, <i>Politinis lūžis ekrane: (po)komunistinė transformacija Lietuvos dokumentiniame kine, videokronikoje ir televizijoje: Kolektyvinė monografija</i> (p. 317–374). Vilniaus universiteto leidykla.
Mažeikis, G. (2010). <i>Propaganda ir simbolinis mąstymas: Monografija</i> . Vytauto Didžiojo universitetas.
McQuail, D. (1994). <i>Mass communication theory: An introduction</i> . Sage Publications.
Medišauskienė, Z. (1998). <i>Rusijos cenzūra Lietuvoje XIX a. viduryje</i> . VDU leidykla.
Misiūnas, R. (2004). <i>Informacinių kovų kryžkelėse: JAV lietuvių informacinės kovos XIX a. pab.–1922 m.</i> Versus Aureus.
Misiūnas, R. (2008). <i>Didi maža tauta: Lietuvos įvaizdžio kampanija JAV 1919 – A great little nation: Lithuania's image campaign of 1919 in the US</i> . Bonus Animus
Misiūnas, R. (2010). <i>Lietuva prieš LTSR: D. 2. 1945–1952</i> . Bonus Animus
Misiūnas, R. (2016). <i>Lietuva prieš LTSR: D. 1. 1940–1945</i> (2-as papild. leid.). Bonus Animus
Pacevičius, A. (2015). Lietuva svetimšalių keliautojų akimis: intymus pasakojimas ar propaganda? Iš G. Astrauskienė, A. Pacevičius, & T. Petreikis (sud.), <i>Kelionių aprašymai kaip egodokumentinis paveldas</i> (p. 8–21). Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka.
Pacevičius, A., & Navickienė, A. (2014). Repressive censorship, underground publishing, and

the distribution of Lithuanian books in the Northwest region of the Russian Empire (1795–1904). In J. C. Behrends & T. Lindenberger (Eds.), *Underground publishing and the public sphere: Transnational perspectives* (pp. 75–95). Lit Verlag.

Streikus, A. (2018). *Minties kolektyvizacija: Cenzūra sovietų Lietuvoje*. Naujasis židinys-Aidai.

Thomson, O. (1999). *Easily led: A history of propaganda*. Sutton Publishing.

Vaišnys, A., Kasčiūnas, L., Jastramskis, M. ir kt. (sud.). (2017). *Rusijos propaganda: Analizė, įvertinimas, rekomendacijos*. Rytų Europos studijų centras. https://www.eesc.lt/uploads/news/id987/RESC%20monografija_propaganda.pdf

Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslo laipsnis	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Arvydas Pacevičius	Prof. dr.	Pacevičius, A. (2024). Opisy podróży do/przez Wielkie Księstwo Litewskie w XVI–XVIII wieku: Problem egodokumentalności. In W. Chorążyczewski, H. Ciechanowski, W. Piasek, & S. Roszak (Eds.), <i>Egodokumenty – samoświadectwa – egodokumentalność: Teoria i praktyka</i> (pp. 49–62). Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
		Pacevičius, A. (2024). Mokslinės periodikos apytaka Lietuvoje XIX a. pirmojoje pusėje: Vilniaus universiteto atvejis. <i>Knygotyra</i> , 82, 29–52. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2024.82 .
		Pacevičius, A. (2024). Nėra brangesnio lobio už studijoms skirtas knygas: Vilniaus augustinų bibliotekos raida ir paveldas. <i>Acta Academiae Artium Vilnensis</i> , 114, 206–241. https://doi.org/10.37522/aaav.114.2024.253 .
		Pacevičius, A. (2023). Travelogs of Journeys to Lithuania in Early 15th–19th Century: The Problem of Egodocumentality and Typology. <i>Knygotyra</i> , 81, 7–37. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2023.81.1
		Pacevičius, A. (2023). <i>Žemaičių daktaras Faustas: Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos bibliotekos kilmė, raida ir paveldas</i> . Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
		Pacevičius, A. (2022). <i>Vilniaus imperatoriškasis universitetas mokslinės informacijos gniaužtuose / The Imperial University of Vilna in the Clutches of Scholarly Information. 1803–1832</i> . Vilniaus universiteto leidykla.
Remigijus Misiūnas	Prof. dr.	Misiūnas, R. (2024). Išeivijos periodikos leidėjų teisminiai ginčai XIX a. pabaigoje – 1904 m.

		<p><i>Knygotyra</i>, 82, 88–114. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2024.82.4</p> <p>Misiūnas, R. (2022). <i>Grinorių kultūros knygos: 1875-1904 m. išeivių leidyba</i>. Bonus Animus.</p> <p>Navickienė, A., Braziūnienė, A., Cicėnienė, R., Kaunas, D., Misiūnas, R., & Petreikis, T. (2021, January 22). History of Publishing in Lithuania. <i>Oxford Research Encyclopedia of Literature</i>. Retrieved 2 Jan. 2026, from https://oxfordre.com/literature/view/10.1093/acrefore/9780190201098.001.0001/acrefore-9780190201098-e-276.</p>
Aušra Navickienė	Prof. dr.	<p>Navickienė, A., & Braziūnienė, A. (2024). Pastarojo dešimtmečio Knygotyra: Tradicijos ir modernumas. <i>Knygotyra</i>, 83, 151–182. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2024.83.6</p> <p>Navickienė, A., & Kepalienė, F. (2023). Vilniaus universiteto profesorės Audronės Glosienė (1958–2009) knygotyrisinis palikimas. <i>Knygotyra</i>, 81, 203–233. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2023.81.8</p> <p>Navickienė, A. (2023). Pranciškaus Skorinos gyvenimo ir veiklos sukakčių minėjimai Lietuvoje knygotyros ir mokslinės komunikacijos požiūriais. <i>Knygotyra</i>, 80, 312–342. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2023.80.133</p> <p>Navickienė, A. (2022). Kaip Christopho von Schmidto lietuviškasis Genovefos vertimas tapo devynioliktojo amžiaus bestseleriu? <i>Knygotyra</i>, 78, 80–110. https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2022.78.107</p> <p>Navickienė, A. (2021). Professional publishing and Lithuanian books in the first two-thirds of the 19th century in Lithuania: The case of the Zawadzki firm. <i>Roczniki Biblioteczne</i>, 65, 79–95. https://doi.org/10.19195/0080-3626.65.5</p> <p>Navickienė, A., Braziūnienė, A., Cicėnienė, R., Kaunas, D., Misiūnas, R., & Petreikis, T. (2021). <i>History of publishing in Lithuania</i>. In <i>Oxford research encyclopedia of literature</i>. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190201098.013.276.</p>
Andrius Vaišnys	Prof. dr.	<p>Vaišnys, A. (2026). Transformation of the communist media and its anti-communist rhetoric during the period of national revival: A survival</p>

		<p>strategy. In T. Hochscherf & G. Aleknonis (Eds.), <i>Conflict resolution and the Cold War: Media encounters across the Iron Curtain</i> (pp. 247–269). Bloomsbury Publishing. https://www.bloomsbury.com/uk/conflict-resolution-and-the-cold-war-9798765127100/</p> <p>Vaišnys, A., & Kėvišas, M. T. (2024). Trust in news media: The naïve perception of the causes is dominated by the... <i>Rocznik Historii Prasy Polskiej</i>, 27(2), 143–162. https://doi.org/10.24425/rhpp.2024.150653</p> <p>Katelbach, T. (2023). <i>Atvirai ir slaptai apie Lietuvos politiką: T. 1. Atvirai</i> (B. Mikalonienė & A. Vaišnys, vert.). Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka.</p> <p>Katelbach, T. (2023). <i>Atvirai ir slaptai apie Lietuvos politiką: T. 2. Slaptai</i> (B. Mikalonienė & A. Vaišnys, vert.). Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka.</p> <p>Vaišnys, A. (2022). Metody KGB litewskiej SRR w Polsce: Więzy pokrewieństwa i zainteresowania naukowe jako pomoc w gromadzeniu informacji na temat stosunku do „Solidarności“. <i>Studia Wschodnioeuropejskie</i>, (17), 44–58. http://swe.uw.edu.pl/Nr%2017.pdf</p> <p>Vaišnys, A. (2022). Kai kurie informacinės politikos bruožai 1990–1992 m. periodinės žiniasklaidos aspektu [Some features of information politics in 1990–1992 in terms of periodical media]. <i>Istorija</i>, 128(4), 79–122. https://doi.org/10.15823/istorija.2022.128.4</p> <p>Vaišnys, A. (2021). Lithuania’s demarcation of information from Poland’s Solidarity Movement in 1980–1981. <i>Studia medioznawcze</i>, 22(2), 908–923. https://doi.org/10.33077/uw.24511617.sm.2021.2.650</p>
Viktor Denisenko	Doc. dr.	<p>Denisenko, V. (2024). Informacinis chaosas: skaitmeninės propagandos instrumentai. Iš <i>Artimas tolimas medijų pasaulis: Virsmai, ribos ir būdai tai suprasti: Kolektyvinė monografija</i> (p. 121–134). Vytauto Didžiojo universitetas. https://doi.org/10.7220/9786094676253</p> <p>Kelpšienė, I., Armakauskaitė, D., Denisenko, V., Kirtiklis, K., Laužikas, R., Stonytė, R., Murinienė, L., & Dallas, K. (2023). Difficult heritage on social network sites: An integrative review. <i>New Media &</i></p>

		<p><i>Society</i>, 25(11), 3137–3164. https://doi.org/10.1177/14614448221122186</p>
		<p>Denisenko, V. (2022). Manipuliuojant naujos apkaltos vizija [Manipulating the vision of new impeachment]. Iš L. Bielinis (sud.), <i>Politikos ir komunikacijos sankirtoje: tendencijos, diskursai, efektai: Straipsnių rinkinys</i> (p. 199–213). Vytauto Didžiojo universitetas.</p>
		<p>Denisenko, V. (2022). Disinformation analysis and citizen activism in the “Post-Truth” era: The case of DebunkEu.org. In <i>Information wars in the Baltic States: Russia’s long shadow</i> (pp. 169–187). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-99987-2_9</p>
		<p>Denisenko, V. (2021). <i>Propagandos apsupty</i>. Vilniaus universiteto leidykla.</p>
Mantas Martišius	Doc. dr.	<p>Martišius, M. (2024). Propagandos sklaida: būdai manipuliacijoms atpažinti. Iš <i>Artimas tolimes medijų pasaulis: Virsmai, ribos ir būdai tai suprasti: Kolektyvinė monografija</i> (p. 135–149). Vytauto Didžiojo universitetas. https://doi.org/10.7220/9786094676253</p>
		<p>Šulcienė, R., Šukaitytė-Coenen, R., Martišius, M., & Vaičekauskienė, G. (2024). Rinkėjų laukia populizmo pliūpsniai. <i>Savaitė</i>, (16), 18–19.</p>
		<p>Martišius, M. (2022). <i>Atsargiai – propaganda: Monografija</i>. Vilniaus universiteto leidykla. https://doi.org/10.15388/vup-book-0023</p>
		<p>Martišius, M. (2022). Kova dėl percepcijos [Struggle for perception]. Iš L. Bielinis (sud.), <i>Politikos ir komunikacijos sankirtoje: tendencijos, diskursai, efektai: Straipsnių rinkinys</i> (p. 157–179). Vytauto Didžiojo universitetas.</p>

Patvirtinta Socialinių mokslų srities Komunikacijos ir informacijos krypties Doktorantūros komitete 2025 m. gruodžio 15 d., protokolo Nr. (7.17 E) 15600-KT-667

Komiteto pirmininkė prof. dr. Aušra Navickienė